

معرفی مسابقات جهانی موت کورت حقوق کودک

Children's Rights Moot Court 2023, Leiden Law School

مسابقات موت کورت حقوق کودک سال ۲۰۲۳ با ابتکار عمل دانشکده حقوق دانشگاه لیدن در کشور هلند و با همکاری یکی از بزرگ‌ترین موسسات حقوقی جهان (Baker McKenzie) از تاریخ ۱۹ تا ۲۸ ژوئن برگزار شد. این مسابقه، موضوعات گسترده‌ای از حقوق بین‌الملل عمومی مثل حقوق بشر با محوریت حقوق کودک، حقوق محیط زیست، حقوق سازمان‌های بین‌المللی، حقوق مسئولیت بین‌المللی دولت، حقوق معاهدات بین‌المللی و مباحث آیینی و صلاحیتی در محاکم بین‌المللی را تحت پوشش قرار می‌دهد. مسابقات موت کورت حقوق کودک در واقع شبیه‌سازی یک پرونده در پیشگاه کمیته حقوق کودک است (نهادی قضایی در سطح بین‌المللی که به‌موجب کنوانسیون حقوق کودک سال ۱۹۸۹ ایجاد شده و به اختلافات میان کشورها و قربانیان نقض حقوق کودکان رسیدگی می‌نماید).

در این مسابقات تیم‌های مختلف از دانشگاه‌های مطرح سراسر جهان، نخست با نگارش دو لایحه مفصل از جانب خواهان و خوانده در پیشگاه کمیته‌ی حقوق کودک و سپس با ارائه شفاهی در چند روز متوالی به رقابت با یکدیگر می‌پردازند. در سال ۲۰۲۳، بیش از ۵۰ تیم اقدام به ارسال لوایح کتبی به دبیرخانه مسابقات نمودند. از این میان، ۳۶ تیم به دور شفاهی راه پیدا کردند و هر کدام در ۴ روز متوالی در نقش خواهان و خوانده به رقابت با یکدیگر پرداختند. در مرحله مقدماتی مسابقات، اساتید دانشگاه، وکلا و حقوقدانان مرزی که در زمینه‌ی حقوق بین‌الملل، حقوق بشر و به ویژه حقوق کودک فعالیت می‌نمایند، وظیفه‌ی قضاوت مسابقات را بر عهده داشتند. هر مسابقه توسط هیئتی مرکب از ۲ یا ۳ قاضی ارزیابی گردید. در دور حذفی و از میان تیم‌هایی که در دور مقدماتی حضور داشتند، ۸ تیم به دور یک‌چهارم نهایی و سپس ۴ تیم به دور نیمه‌نهایی راه پیدا کردند. قضاوت دور نیمه‌نهایی مسابقات، قضاوت بزرگ‌ترین محاکم بین‌المللی همچون دیوان کیفری بین‌الملل (ICC)، بزرگ‌ترین وکلای بین‌المللی همچون شرکای اصلی مدیریتی در موسسه حقوقی Baker McKenzie و نیز اساتید دانشگاه‌هایی همچون کمبریج بودند. مرحله نهایی این مسابقات با حضور ۵ قاضی متشکل از رئیس کمیته حقوق کودک سازمان ملل متحد، قاضی دیوان عالی کشور بنگلادش، شریک و رئیس حل و فصل اختلافات جهانی Baker McKenzie، قاضی دادگاه تجدیدنظر دیوان عالی ترینیداد و توباگو و نویسنده پرونده سال ۲۰۲۳ که دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه آمستردام نیز هستند، برگزار گردید. در نهایت تیم دانشگاه پرتوریا از کشور آفریقای جنوبی به‌عنوان قهرمان مسابقات توسط هیئت قضاوت انتخاب شد.

در این مسابقات، تیم دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی تهران متشکل از دانشجویان کارشناسی این دانشکده، خانم‌ها نازنین خداپرستی و مهسا کاظمی و آقای محمد خلیل‌زاده و با مربی‌گری آقای مهران طرحی (پژوهشگر حقوق بین‌الملل عمومی در دانشگاه شهید بهشتی) پس از نگارش لوایح کتبی موفق به حضور در دور شفاهی گردید. این تیم پس از ۴ روز رقابت در دور شفاهی به مرحله یک هشتم نهایی راه پیدا کرد. در این مرحله، تیم دانشگاه شهید بهشتی به رقابت با تیم دانشکده حقوق دانشگاه کمپاس کشور اسپانیا پرداخت و با شکست این تیم موفق به حضور در دور نیمه‌نهایی (۴ تیم برتر جهان) شد. تیم دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی در این مرحله در مقابل تیم دانشگاه پرتوریا از کشور آفریقای جنوبی (قهرمان مسابقات ۲۰۲۳) قرار گرفت و در نهایت به‌عنوان تیم سوم در جهان به کار خود در مسابقات خاتمه داد. این موفقیت یکی از بزرگ‌ترین دستاوردهای تیم‌های ایرانی در مسابقات حقوقی جهانی است.

پرونده‌ی موت کورت حقوق کودک ۲۰۲۳، دانشگاه لیدن

ل.ا. و ل.ا. در برابر کریلا^۱

تهیه شده توسط *Margaretha Wewerinke-Singh*، دانشیار حقوق پایداری (*Sustainability Law*) در دانشکده حقوق دانشگاه آمستردام و *Ayan Garg*، دانشیار دانشکده حقوق آمستردام.

۱. کریلا یک کشور بسیار توسعه‌یافته است و در میان کشورهای موفق و ثروتمند شمال^۲ [در برابر کشورهای جنوب] قرار دارد. کریلا به عنوان بزرگترین قدرت اقتصادی و صنعتی جهان، از سال ۱۹۶۲ به بعد در میان بزرگترین منتشرکنندگان گاز دی‌اکسید کربن در جهان بوده است. علاوه بر آن، کریلا در عمل رهبر گروه جی-۳^۳ نیز هست (یک گروه سیاسی بین‌الدولی متشکل از سه کشور با اقتصادهای پیشرفته جهانی شامل کریلا و دو ابردولت دیگر یعنی نامو^۴ و آرکلان^۵) که این گروه مسئول ۴۸ درصد گازهای گلخانه‌ای انتشاریافته در جهان است. فعالان کریلایی حقوق محیط زیست از اوایل دهه نخست هزاره دوم، دولت را به کاهش وابستگی به سوخت‌های فسیلی و حرکت به سمت منابع پاک‌تر انرژی تشویق کرده‌اند.
۲. اوشار^۶ که تقریباً در سوی دیگر کره زمین قرار گرفته، یک کشور «کمتر توسعه‌یافته» در میان کشورهای جنوب^۷ است. دهه‌هاست که تغییرات آب و هوایی بر بوم‌شناسی^۸، سلامت عمومی و ساختارهای اجتماعی اوشار تاثیر گذاشته است. خشکسالی‌های متعدد در حال افزایش و سیل‌های غیرقابل پیش‌بینی، کشاورزی را دشوار کرده‌اند که این امر، منجر به افزایش ناگهانی سوء‌تغذیه و دیگر بیماری‌ها، افزایش نابرابری اقتصادی و وضعیت‌هایی مخاصمه‌آمیز شده است.
۳. در سال ۲۰۰۸، کریلا یک قانون بسیار بحث‌برانگیز به نام گرین اکت (قانون سبز)^۹ را با هدف اعلام‌شده‌ی افزایش شتاب گذار به جوامع پایدار از طریق قاعده‌زدایی منتشر کرد. بند ۳ ماده ۱۴ گرین اکت، تعدادی از حداقل‌های احتیاطی لازم^{۱۰} و دیگر ضرورت‌های قاعده‌گذاری برای کسب‌وکارهایی که نیازمند کسب منابع، پردازش، تامین یا تولید انرژی‌های تجدیدپذیر هستند و یا به هرگونه موادی که عمدتاً در انتقال از سوخت‌های فسیلی به انرژی‌های تجدیدپذیر به کار می‌روند، نیاز دارند را لغو کرد.
۴. در سال ۲۰۰۹، یک تیم تحقیقاتی متشکل از متخصصان شرکت (با مسئولیت محدود) ترو مینرالز^{۱۱} -بزرگ‌ترین شرکت معدن کاوی کریلا- گنجینه‌ای از سنگ‌های معدن درخشان آبی را در غاری واقع شده در روستاهای پرایا^{۱۲} در اوشار کشف کرد. تحقیقات بعدی نشان داد که این سنگ‌های معدن حاوی ماده معدنی دنوساید-۱۳۳^{۱۳} بودند؛ ترکیبی شیمیایی که برای تامین نیروی الکتریکی وسایل نقلیه غیرآلاینده و تولید انرژی خورشیدی ایده‌آل است.

¹ L.O. & L.O. v. Criela

² Global North

³ G3 group

⁴ Namoo

⁵ Arklan

⁶ Oshar

⁷ Global South

⁸ Ecology

⁹ The Green Act

¹⁰ Due diligence

¹¹ True Minerals Ltd.

¹² Praya Villages

¹³ Denocyed-3

۵. خبر این اکتشاف در سراسر جهان پخش شد و مفسران، دنوساید-۳ را به عنوان «کلید گذار به سمت انرژی پایدار» معرفی کردند که «همواره مطلوب کشورها بوده است». [متعاقباً] دولت‌ها شروع به اعمال فشار بر اوشار کردند تا فوراً نسبت به آزادسازی زمین‌ها و معادن خود اقدام نماید. اعضای گروه جی-۳ موفق شدند از اهرم‌های فشار دیپلماتیک خود استفاده کنند و مجوزهای پرسود معدن کاری را برای شرکت‌های خود اخذ کنند. در دسامبر ۲۰۰۹ کارتلی از شرکت‌های معدن کاری، عملیات‌هایی را در اوشار راه‌اندازی کردند و اکتشافات و حفاری‌های گسترده‌ای را در سرتاسر این کشور آغاز نمودند.
۶. اوگرانا^{۱۴} یک خانواده اهل اوشار و از قبیله بومی اوبرین^{۱۵} هستند که در منطقه روستاهای پرایا زندگی می‌کنند. لوک و لیا^{۱۶} دوقلوهای هستند که در دسامبر ۲۰۰۵ در این خانواده به دنیا آمدند. خانواده اوگرانا همانند سایر خانواده‌هایی که در همسایگی آنها زندگی می‌کنند تحت تاثیر تحولات سریع ناشی از کشف دنوساید-۳ قرار گرفتند. پس از آنکه یک موج گرمای غیرقابل پیش‌بینی، شغل کشاورزی آنان را نابود کرد، بزرگسالان خانواده اوگرانا در سال ۲۰۱۱ در معدن استخدام شدند. کار در معدن مستلزم حفاری‌های طولانی مدت در گرمای سوزان بود و در برابر آن، حقوق اندکی پرداخت می‌شد. از سوی دیگر، انتفاع خلاقانه‌ی شرکت‌های کریلایی از [معافیت‌های مندرج در بند ۳ ماده ۱۴] گرین اکت به منظور فرار از مسئولیت نقض استانداردهای بین‌المللی حقوق کار نیز اوضاع را بدتر می‌کرد.
۷. با روانه شدن نسل جدیدی از باتری‌ها، پنل‌های خورشیدی، اجزائی برای وسایل نقلیه الکترونیک و... به بازار جهانی، اشتیاق برای دنوساید-۳ به اوج خود رسید. نامو و آرکلان، قوانین زیست محیطی مشابه گرین اکت کریلا را به تصویب رساندند که شامل مواد بحث برانگیزی در خصوص انجام اعمال تجاری بود. در سال ۲۰۱۵ و در حالی که اعضای گروه جی-۳ موافقت‌نامه پاریس^{۱۷} را امضا می‌کردند، این گروه ضمن صدور اعلامیه‌ای عنوان داشت که: «آرکلان، کریلا و نامو مفتخرند که رهبری انقلاب انرژی‌های تجدیدپذیر را برعهده دارند. شرکت‌های ما به عرضه‌ی پایدار دنوساید-۳ به تمامی جهان ادامه خواهند داد».
۸. با وجود اینها، تاثیرات دنوساید-۳ به شدت توسط ساکنان اوشار به ویژه کودکان احساس می‌شد. در همان سال، یعنی در سال ۲۰۱۵، لوک و لیا شاهد افزایش هزینه‌های ثبت نام برای پایه ابتدایی و متوسطه در منطقه روستاهای پرایا بودند چراکه دولت، منابع محدود خود را از آموزش و پرورش به افزایش ایمنی در واحدها و کارخانه‌های پردازش دنوساید-۳ منتقل کرده بود. دوقلوهای اوگرانا همراه با بسیاری از کودکانی که توانایی پرداخت هزینه‌های افزایش‌یافته را نداشتند به نیروهای کار معدن در معادن محلی خود پیوستند. آنها مجبور بودند در دالان‌های موقتی زیر زمین بخرزند و سهمیه روزانه سنگ معدن را با دست‌ان خالی استخراج کنند. قرار گرفتن مداوم در معرض معادن اغلب منجر به بیماری‌های پوستی و تنفسی، قدرت ایمنی کمتر، اضطراب دائمی، از دست دادن قدرت بینایی و غیره می‌شد. این اثرات توسط سازمان جهانی بهداشت^{۱۸} گزارش شدند. در سپتامبر ۲۰۱۵، کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد در بیانیه‌ای «نگرانی عمیق» خود را از وضعیت کودکان در اوشار به ویژه در خصوص کار کودکان در بخش معدن و افزایش هزینه‌های تحصیل ابراز کرد.
۹. همزمان با این وقایع، تاثیرات گرمایش جهانی بر کشورهای جنوب در حال افزایش بود. گزارش‌های متعدد پنل بین‌الدولی تغییرات آب و هوایی (IPCC)^{۱۹} آسیب‌پذیری خاص این بخش از جهان را در مقابل آثار جانبی تغییرات آب و هوایی مورد

¹⁴ Ograna

¹⁵ Ubrein

¹⁶ Luke and Leia

¹⁷ Paris Agreement 2015

¹⁸ World Health Organization

¹⁹ Intergovernmental Panel on Climate Change

تاکید قرار داد. این گزارش‌ها با بالاترین درجه قطعیت تصدیق کردند که خشکسالی‌های طولانی مدت، رخداد‌های شدید آب و هوایی و الگوهای آب و هوایی غیرقابل پیش‌بینی که منجر به عدم ثمردهی، افزایش هزینه‌های ناشی از بیماری‌ها و مرگ و میر می‌شوند، قابل انتساب به گرمایش جهانی هستند. بزرگترین انتشاردهندگان گازهای گلخانه‌ای از گذشته، از جمله اعضای گروه جی-۳، وعده حمایت برای سازگاری داده بودند، اما در عمل هیچ حمایت مالی فراتر از حمایت توسعه رسمی (ODA) ۲۰ به میزان ۰.۳ درصد از تولید ناخالص داخلی (GDP) خود ارائه نکردند. در آن زمان انتظار می‌رفت که آثار تغییرات آب و هوایی در آینده بدتر هم بشود، چراکه بزرگترین انتشاردهندگان گازهای گلخانه‌ای یا تعهدات نامناسبی برای کاهش انتشار ن داده بودند و یا در انجام این تعهدات شکست می‌خوردند. واضح بود که با بدتر شدن بحران‌های آب و هوایی، تمام جنبه‌های زندگی در اوشار در معرض تهدید و مختل شدن قرار داشتند.

۱۰. در ۹ ژوئن ۲۰۱۷، قبیله اوبرین برای کوچ بانسا بایزون^{۲۱} (که برای این فرهنگ آنان مقدس بود) از دره پرایا، عزاداری کردند. بانسا بایزون به دنبال خشک شدن رود پرایا به دلیل افزایش گرما در طی سال‌های متوالی از این منطقه کوچ کرد. لوک و لیا که در این عزاداری غم‌انگیز حضور داشتند، نسبت به چشم‌انداز گرم شدن جهان که به سرعت اتفاق می‌افتاد و در حال نابود کردن جامعه و خانواده آنان بود، احساس وحشت فراوانی کردند. لوک و لیا تنها نبودند، احساس مشترکی از درماندگی و ناتوانی در میان کودکانی که در روستاهای پرایا زندگی می‌کردند شیوع یافته بود.

۱۱. در سال ۲۰۱۸، آتش‌سوزی‌های وسیع، بخش‌هایی از کشورهای جنوب از جمله اوشار را در بر گرفت و جنگل‌ها و زمین‌های کشاورزی را نابود کرد و سبب شد تا کودکان بیشتری به ناچار به کار در معادن بپردازند. در تابستان، خشکسالی نیز با آتش‌سوزی‌ها همراه شد و کمبود شدید آب باعث بدتر شدن این وضعیت گردید. در بسیاری از بخش‌های کشور از جمله محل زندگی لوک و لیا، برای فرونشاندن درگیری‌ها بر سر منابع، حکومت نظامی به طور موقت اعلام شد.

۱۲. در طول این بحران‌ها، تنها قسمتی از جامعه اوشار که دست نخورده و صدمه‌نندیده باقی ماند، صنعت معدن بود. در واقع واحدهای پردازش بیشتر و بیشتری در حومه شهرها ایجاد شدند. پردازش سریع دنوساید-۳ منجر به تولید مقادیر فراوانی دود و پسماندهای سمی نیمه‌جامدی می‌شد که در زمین‌های باز رها می‌شدند. این کارخانه‌ها هوا، زمین و منابع آب نزدیکان را به شدت آلوده می‌کردند. با وجود اعتراضات و درخواست‌های فراوان، دولت اوشار اعلام داشت که به دلیل فشارهای بین‌المللی و کمبود منابع، قادر به تنظیم رفتار این کارخانه‌ها نیست.

۱۳. در ژانویه ۲۰۲۱، والدین خانواده اوگرانا و بچه‌ها (لوک و لیا) با ادعای نقض حقوق کودکان بر سلامتی، تحصیل، فرهنگ و محیط زیست سالم طبق قوانین کریلا و قوانین بین‌المللی به یک دادگاه کریلایی مراجعه کردند. آنها کریلا را به عدم کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای که منجر به تشدید بحران‌های آب و هوایی شده بود متهم کردند و همچنین بیان داشتند که این تدابیر و اقداماتی که به‌منظور کاهش و خامت اوضاع انجام شده، نسبت به کودکان اوشاری ناعادلانه و تبعیض‌آمیز بوده است. دادگاه براساس بند ۵ ماده ۱۳۸ گرین اکت دعوا را رد کرد. مطابق این مقرر از گرین اکت: «هیچ دادگاه، دیوان یا دیگر نهاد قضایی نباید دعاوی که در خصوص اقدامات آب و هوایی از سوی اتباع دیگر کشورها مطرح می‌شود را مسموع اعلام کند». خانواده اوگرانا تصمیم گرفتند تا در دادگاه‌های بالاتر تقاضای تجدیدنظرخواهی نکنند، چراکه آنها احساس می‌کردند که این دادگاه‌ها تمایل به صدور حکم به نفع «قدرت‌های بزرگ» و بر ضد حقوق بشر دارند. متعاقب این امر، کودکان در خصوص وضعیت حساس خود بیش از پیش احساس ناامیدی و ناتوانی می‌کردند.

²⁰ Official Development Assistance

²¹ Bantha bison – نوعی گاو میش وحشی به نام بانسا

۱۴. در نوامبر ۲۰۲۲ والدین اوگرانا و فرزندان آنها از سوی یک شرکت حقوقی غیرانتفاعی مشاوره حقوقی دریافت کردند. [شرکت مزبور بر این عقیده بود] که دولت‌های عضو جی-۳ به صورت جمعی تعهدات حقوق بشری خود را نقض کرده‌اند. به دنبال بحث‌های داخلی در جامعه اوشار، این شرکت حقوقی در دوم ژانویه ۲۰۲۳ در خصوص نقض حقوق کودکان اوشار علیه کریلا مکاتبه‌ای را به کمیته حقوق کودک تسلیم کرد. لوک و لیا در فهرست نویسندگان این مکاتبه قرار داشتند. شهادت لوک و لیا پیرامون چگونگی تاثیر تغییرات آب و هوایی و اثرات فعالیت‌های شرکت‌های معدن بر حقوق کودکان ذیل کنوانسیون حقوق کودک سازمان ملل متحد ۱۹۸۹ (UN CRC) ^{۲۲} ضمیمه این مکاتبه شد.
۱۵. کریلا از زمانی که کنوانسیون حقوق کودک در ۱۹۹۰ لازم‌الاجرا شد عضوی از این کنوانسیون است. در سال ۲۰۱۳ کریلا پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در خصوص رویه مکاتبات ^{۲۳}۲۰۱۱ را تصویب کرد. با این وجود کریلا بر بند (ج) ماده ۲۴، ماده ۳۰ و ۳۱ کنوانسیون حقوق کودک اعمال شرط کرده است. کریلا همچنین در سال ۲۰۱۶ توافقنامه پاریس ۲۰۱۵ را تصویب کرده و متعهد به گردن نهادن به مشارکت تعیین‌شده ملی ^{۲۴} به میزان کاهش دو درصد از انتشار گازهای گلخانه‌ای نسبت به سال ۱۹۹۰ در سال ۲۰۲۳ شده است.
۱۶. کمیته حقوق کودک در ژوئن ۲۰۲۳ برای استماع پرونده ل. ا. و ل. ا علیه کریلا تشکیل جلسه خواهد داد. وزیر خارجه کریلا طی مصاحبه‌ای با یک رسانه جهانی اعلام کرده است که کریلا این شکایت را «پوچ» و «بی پایه و اساس» می‌داند. در مقابل، نخست وزیر اوشار در خصوص این مکاتبه مطلبی را در فیسبوک منتشر کرده است و نظر خود را اینگونه ابراز داشته است که: «من این کودکان شجاع را که برای حقوق خود می‌جنگند تشویق می‌کنم».
۱۷. برای مسابقه موت کورت حقوق کودک، در ارزیابی لوایح فردی ذیل کنوانسیون حقوق کودک، ملاحظات شکلی و ماهوی پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در خصوص فرآیند مکاتبات (به ویژه ماده ۷) دنبال خواهد شد. این موت کورت علاوه بر آن، دستورالعمل‌های کمیته حقوق کودک را نیز دنبال خواهد کرد (همچنان مراجعه شود به www.ohchr.org).

---

²² UN Convention on the Rights of the Child, 1989

²³ Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a Communication Procedure, 2011

²⁴ Nationally Determined Contribution